

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum mens nostra possit materialia in singulari cognoscere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

immediate. & nō vnū per alterū, & similiter forme intellectus Angelici, quæ sunt similes formis mentis diuinæ, quāuis non sint causæ rerū. Et sic mens nostra de rebus materialibus materialē cognitionē habet. mēs vero diuina, & angelica materialia immaterialius, & tñ perfectius cognoscit.

Ad PRIMVM ergo dicendum, q̄ auctoritas illa dupliciter pōt exponi. Vno modo, vt referatur ad visionē intellectualem, quantum ad omnia quæ sub ipsa cōprehenduntur: & sic dicitur intellectualis visio illarum tantum rerum, quæ non habent imagines sui similes, quæ non sunt, qđ ipsa, nō vt hoc intelligat de imaginibus quibus res intellectuāli visione vidētur, quæ sunt quasi medium cognoscendi, sed quia ipsa cognita per intellectuāle visionē sunt res ipsæ, & nō rerum imagines, qđ in visione corporali. s. sensitiua, & spiritali, scilicet imaginatiua non accidit. Obiecta enim imaginationis, & sensus sunt quædam accidentia, ex quibus quedā rei, figura, vel imago constituitur: sed obiectum intellectus est ipsa rei essentia, quāuis essentiam rei cognoscat p̄ eius similitudinem, sicut per mediū cognoscendi, nō sicut per obiectū in quo primo fertur eius visio. Vt dicit, quod hoc quod in auctori tate dicitur, pertinet ad visionē intellectuāle, secundum quod excedit imaginatiuam & sensitiuam, sic enim Augu. ex cuius verbis glossa sumitur, intendit assignare differentiā trium visionum, attribuens superiori visioni id, in quo inferiorē excedit: sicut dicitur, qđ spiritalis visio est cū absentia cogitamus per similitudines quasdam, & tamen spiritalis siue imaginaria visio etiam est de his, quæ presentialiter videntur: sed in hoc, quod etiam absentia videt imago, sensum transcendit: & ideo ponitur hoc quasi proprium eius. Similiter etiam intellectuālis visio in hoc transcendit imaginationem, & sensum, quod ad illa se extendit, quæ per essentia suā, sunt intelligibilia. Et ideo hoc ei attribuit Aug. quasi propriū, quis etiā cognoscere possit materialia, quæ p̄ suas similitudines cognoscibilia sunt. Vnde dicit Aug. 12. super Gene. ad literā, quod per mēte etiā ista inferiora diiudicātur, & ea sciuntur: quæ neque sunt corpora, neque illas gerunt formas similes corporum. Et per hoc patet responsio ad secundum.

Ad TERTIVM dicendū, q̄ si corporeitas sumat a corpore, put est in genere quātitatis, sic corporeitas nō est rei naturalis quidditas: sed eius accidens, s. forma dimēsiō. Si vero sumat a corpore, prout est in genere substantiæ, sic corporeitas nominat rei naturalis essentia, nec tñ sequitur, qđ omnis quidditas sit corporeitas, nisi diceretur, quod quidditati in quantum quidditas, conueniret esse corporeitatē.

Ad QVARTVM dicendum, q̄ quāuis in mente non sint, nisi immaterialis formæ, possunt tamē esse similitudines rerum materialium. Non enim oportet, quod eiusmodi esse habeat similitudo, cuiusmodi est id cuius est similitudo: sed solum, qđ in ratione conueniat: sicut forma hominis non habet tale esse in statua aurea, quale esse habet forma hominis in carnibus, & ossibus.

Ad QVINTVM dicendum, q̄ quāuis qualitates corporales nō possunt esse in mente, possunt tamē esse similitudines qualitatum corporearum, & tñ has mens rebus corporeis assimilatur.

Ad SEXTVM dicendū, q̄ intellectus cognoscit abstracto a materia particulari, & cōditionibus eius, sicut ab hac carne, & his ossibus: non tamē oportet

A quod abstrahat a materia vniuersali. vnde potest considerare formam naturalem in carnibus, & ossibus, sed non in his.

ARTICVLVS V.

Varum mens nostra possit materialia cognoscere in singulari.

QVINTO queritur, vtrum mens nostra possit cognoscere materialia in singulari. Et videtur quod sic, q̄a sicut singulare habet esse per materiā, ita res dicuntur materiales, quæ in sui definitione materiā habent: sed mens quāuis sit immaterialis, potest cognoscere res materiales. ergo eadē ratione potest cognoscere res singulares.

¶ 2. Præ. Nullus recte iudicat, & disponit de aliquibus, nisi ea cognoscat: sed sapiens p̄ mentē iudicat recte & disponit de singularibus, sicut de familia sua, & de reb⁹ suis, ergo mēte singularia cognoscimus.

¶ 3. Præ. Nullus cognoscit cōpositionem, nisi cognoscat cōpositionis extrema: sed hanc cōpositionē Socrates est homo, format mēs. nō. n. possit eā formare aliqua sensitiua potētia, q̄ hominem in vniuersali nō apprehēdit. ergo mēs singularia cognoscit.

¶ 4. Præ. Nullus potest imperare actum aliquē nisi cognoscat obiectum actus illius: sed mens siue ratio imperat actum concupiscibilis, & irascibilis, vt patet in 1. Ethic. ergo cum illorum obiecta sint singularia, mens singularia cognoscit.

¶ 5. Præ. Quæquid potest virtus inferior pōt superior secundum Boetium: sed potētia sensitiua, quæ sunt inferiores mente, singularia cognoscunt. ergo multo amplius mēs singularia cognoscere potest.

¶ 6. Præ. Quanto aliqua mens est altior, tanto habet vniuersaliorem cognitionem, vt patet per Dionys. 12. c. cel. Hic. sed mens angeli est altior, quam mens hominis, & tamen angelus cognoscit singularia. ergo multo amplius mens humana.

SED CONTRA. Vniuersale est dum intelligitur, singularia dum sentitur, vt dicit Boetius.

RESPON. Dicendum, quod sicut ex dictis patet, mens humana, & angelica diuersimode materialia cognoscit. Cognitio. n. mētis humanæ fertur ad res naturales primo secundum formā, & secundario ad materiā prout habet habitudinem ad formā. Sicut autē ois forma quantum est de se, est vniuersalis, ita habitudo ad formā non facit cognoscere materiā, nisi cognitione vniuersali. Sic autē considerata materia non est indiuiduationis principium: sed secundum quod consideratur materia in singulari, q̄ est materia signata sub determinatis dimēsiōibus existens. Ex hac enim forma indiuiduatur. Vnde dicit Philosophus in 7. Metaphy. quod hominis partes sunt materia, & forma vniuersaliter, Socrates vero forma hæc, & hæc materia. Vnde patet qđ mens nostra singulare directe cognoscere nō pōt. sed directe cognoscitur a nobis singulare p̄ virtutes sensitiuas, q̄ recipiūt formas a rebus in organo corporali: & sic recipiunt eas sub determinatis dimēsiōibus, & secundum quod ducāt in cognitionē materiæ singularis. Sicut. n. forma vniuersalis ducit in cognitionē materiæ vniuersalis, ita forma indiuidualis ducit in cognitionē materiæ signatæ, q̄ est in indiuiduationis principiu: sed tñ mens p̄ accides singularibus se immiscet, in quantum continuatur virtutibus sensitiuis quæ circa particularia versantur. Quæ quidem

1. p. q. 86. artic. 1.

Ca. vi. to. 6.

1. de Cons. dist. 4. artic. 2. d. 1.

12. Cœlest. Hiero. super Porphi. prohem. in predicabil. non procul a fi. Habetur hic tract. in s. 1. Porphi. Art. præced.

D. 632.

Com. 121. & per aliquot alios tom. 3.

E res sunt materia, & forma vniuersaliter, Socrates vero forma hæc, & hæc materia. Vnde patet qđ mens nostra singulare directe cognoscere nō pōt. sed directe cognoscitur a nobis singulare p̄ virtutes sensitiuas, q̄ recipiūt formas a rebus in organo corporali: & sic recipiunt eas sub determinatis dimēsiōibus, & secundum quod ducāt in cognitionē materiæ singularis. Sicut. n. forma vniuersalis ducit in cognitionē materiæ vniuersalis, ita forma indiuidualis ducit in cognitionē materiæ signatæ, q̄ est in indiuiduationis principiu: sed tñ mens p̄ accides singularibus se immiscet, in quantum continuatur virtutibus sensitiuis quæ circa particularia versantur. Quæ quidem

quidem

quidem continuatio est dupliciter. Vno modo, in-
 quatum motus sensitivus partis terminatur ad men-
 te, sicut accidit in motu q est a rebus ad animam, & sic
 mens singulare cognoscit per quandam reflexionem,
 put scilicet mens cognoscendo obiectum suum, qd
 est aliqua natura uniuersalis, redit in cognitionem sui
 actus, & ulterius in speciem que est actus sui princi-
 pium, & ulterius in phantasia a quo species est ab-
 stracta: & sic aliquam cognitionem de singulari acci-
 pit. Alio modo, secundum quod motus, q est ab anima
 ad res incipit a mente, & procedit in parte sensitiva,
 prout mens regit inferiores vires, & sic singularibus
 se immiscet mouente ratione particulari: quæ est po-
 tentia quædam individualis, quæ alio nomine dicitur cogita-
 tiua, & habet determinatum organum in corpore,
 scilicet mediam cellulam capitis. Vniuersalem vero sen-
 tentiam, quam mens habet de operabilibus, non est
 possibile applicari ad particularem actum, nisi per
 aliquam potentiam mediam apprehendentem singulare,
 ut sic fiat quidam syllogismus, cuius maior sit uniuersa-
 lis, quæ est sententia mentis, minor autem singu-
 laris, quæ est applicatio particularis rationis, conclusio
 vero electio singularis operis, ut patet per id quod
 habetur 3. de Anima. Mens vero angelus, quia cogno-
 scit res materiales per formas, quæ respiciunt im-
 mediate materiam, sicut & formam, non solum co-
 gnoscit materiam in uniuersali directa inspectione,
 sed etiam in singulari, similiter, & mens diuina.

Com. 77. & 78. & præc. tom. 8.

In corp. art.

In corp. art.

In corp. art.

In corp. art.

In corp. art.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod cognitio,
 qua cognoscitur materia secundum analogiam,
 quam habet ad formam, non sufficit ad cognitio-
 nem rei singularis, ut ex dictis patet.
 AD SECVNDVM dicendum, quod dispositio fa-
 pientis de singularibus non fit per mentem, nisi me-
 diante vi cogitativa, cuius est intentiones singula-
 res cognoscere, ut ex dictis patet.
 AD TERTIVM dicendum, quod secundum hoc
 intellectus potest de singulari & uniuersali propo-
 sitionem componere, quod singulare per reflexio-
 nem quandam cognoscit, ut dictum est.
 AD QVARTVM dicendum, quod intellectus siue ratio cog-
 noscit in uniuersali finem ad quem ordinat actum
 concupiscibilis, & actum irascibilis imperando eos.
 Hanc autem cognitionem uniuersalem mediante
 vi cogitativa ad singularia applicat, ut dictum est.
 AD QVINTVM dicendum, quod illud quod potest uirtus
 inferior, potest superior, non tamen semper eodem
 modo: sed quandoque alio altiori modo: & sic intel-
 lectus cognoscere potest ea, que cognoscit sensus, al-
 tiori tamen modo quam sensus: sensus enim cogno-
 scit ea quantum ad dispositiones materiales, & acci-
 dentia exteriora, sed intellectus penetrat ad intimam
 naturam speciei, quæ est in ipsis indiuiduis.
 AD SEXTVM dicendum, quod cognitio mentis angelicæ
 est uniuersalior quæ cognitio mentis humanæ quæ ad
 plura se extendit paucioribus medijs utens, & tamen effica-
 cior est ad singularia cognoscenda, ut ex dictis patet.

ARTICVLVS VI.

Utrum mens humana cognitionem a sensibilibus accipiat.

1. p. 6. 84. ar. 6. A med. lib.

SEXTO queritur, utrum mens humana cognitio-
 ne a sensibilibus accipiat. Et uidetur quod non.
 eorum enim quæ conueniunt in materia, non potest
 esse actio, & passio, ut patet per Boetium in lib. de dua-

bus Naturis, & etiã per Philosophum in lib. de Gene.
 sed mens nostra non communicat in materia cum
 rebus sensibilibus. ergo non possunt sensibilia agere
 in mentem nostram, ut ex eis menti nostra al-
 qua cognitio imprimatur.

¶ 2 Præ. Obiectum intellectus est, quod quid est,
 ut dicitur in 3. de Anima. sed quidditas rei nullo modo sen-
 su percipitur. ergo cognitio mentis a sensu non accipitur.

¶ 3 Præ. August. dicit 10. Confes. loquens de cog-
 nitione intelligibilium, quomodo a nobis accipitur.
 Ibi inquam erant antequam ea didicissem, scilicet
 intelligibilia in mente nostra: sed in memoria non
 erant. ergo uidetur, quod intelligibiles species non
 sunt a sensibus acceptæ.

¶ 4 Præ. Aug. probat 10. de Trinit. quod anima non
 potest amare, nisi cognita: sed aliquis antequam scien-
 tia addiscat, amat eam, quod patet ex hoc, quod mul-
 to studio eam querit. ergo antequam addiscat illam
 scientiam, habet eam in notitia sua. ergo uidetur quod
 non accipiat mens scientiam a rebus sensibilibus.

¶ 5 Præ. August. dicit 11. super Gene. ad litera. Cor-
 poris imaginem non corpus in spiritu, sed ipse factus
 in seipso facit celeritate mirabili, quæ ineffabi-
 liter longe est a corporis tarditate. ergo uidetur,
 quod mens non accipiat species intelligibiles, a sen-
 sibus. sed ipsa eas in se format.

¶ 6 Præ. August. dicit 12. de Trin. quod mens nostra
 rebus corporalibus iudicat secundum rationes incorpo-
 rales, & sempiternas: sed rationes acceptæ a sensibi-
 bus non sunt huiusmodi, & sic idem, quod prius.

¶ 7 Præ. Si mens cognitionem a sensibilibus acci-
 piat, hoc non potest esse, nisi in quantum species, quæ
 a sensibilibus accipitur, intellectum possibile mouet:
 sed talis species non potest mouere intellectu
 possibilem: non enim mouet ipsum in phan-
 tasia adhuc existens, quia ibi existens nondum est
 actu intelligibilis, sed potentia tantum: similiter non
 mouet intellectum possibilem existens in intellectu
 agente, qui nullus speciei est receptus, alius
 non differret ab intellectu possibili: similiter nec
 existens in ipso possibile intellectu, quia forma non
 inhaerens subiecto subiectum non mouet, sed in ip-
 so quo dammodo quiescit, nec etiam per se existens,
 cum species intelligibiles non sint substantie: sed
 de genere accidentium, ut dicit Auic. in fine Meta.
 ergo nullo modo esse potest, ut mens nostra a sen-
 sibilibus accipiat scientiam.

¶ 8 Præ. Agens est nobilior patiente, ut patet per
 August. 12. super Gen. ad literam, & per Philosophum
 in 3. de Anima: sed recipiens se habet ad illud, quod
 recipit quasi patientem ad agens. cum ergo mens sit
 multo nobilior sensibilibus, & sensibus ipsis non po-
 terit ab eis cognitionem accipere.

¶ 9 Præ. Philosophus dicit in 7. Physico. quod anima
 inquietando fit sciens: sed anima non potest acci-
 pere scientiam a sensibilibus, nisi moueretur quo-
 dammodo ab eis. ergo &c.

SED CONTRA. sicut dicit Philosophus, & experi-
 mento probatur, cui deficit unus sensus deficit una
 scientia. sicut cæcis deest scientia de coloribus: hoc
 autem non esset si anima aliunde acciperet scientiam,
 quam per sensus. ergo a sensibilibus, & per sen-
 sus etiam accipit.

¶ 2 Præ. Omnis nostra cognitio originaliter con-
 sultit in notitia primorum principiorum in demeritis
 huius. Horum autem cognitio in nobis a sensu ostenditur
 patet in fine Poster. ergo scientia nostra a sensu ostenditur
 patet.